

HE 72/2024 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annettua lakia.

Ehdotuksen mukaan valtionavustusten takaisinperintä siirrettäisiin sosiaali- ja terveysministeriöltä Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) tehtäväksi. STEA on sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva erillisviranomainen.

Sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annettu laki on sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen myönnettäviin avustuksiin (ns. STEA-avustukset) sovellettava erityislaki. Valtionavustuksiin sovelletaan yleislakina valtionavustuslakia.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	5
2 Nykytila ja sen arviointi	5
3 Tavoitteet	6
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	6
4.1 Keskeiset ehdotukset	6
4.2 Pääasialliset vaikutukset	6
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	7
6 Lausuntopalaute	8
7 Säännöskohtaiset perustelut	9
8 Lakia alemman asteinen sääntely	10
9 Voimaantulo	10
LAKIEHDOTUS	11
Laki sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta	11
RINNAKKAISTEKSTI	12
Laki sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta	12

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Laki sosiaali- ja terveysalan yhdistyksen ja säätiöiden rahoituksesta (284/2023) tuli voimaan 1.1.2024. Lakia sovelletaan valtionavustuksiin valtion talousarviossa sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoitusta varten osoitetuista varoista. Valtion talousarvion momentilta 33.90.50 on myönnetty valtionavustuksia (ns. STEA-avustukset) yhteensä noin 383,6 milj. euroa vuonna 2024.

Valtionavustuslaki (688/2001) on STEA-avustuksiin sovellettava yleislaki. Valtionavustuslain (688/2001) 4 §:n 1 mom. mukaan valtionapuviranomaisella tarkoitetaan sitä viranomaista, jonka tehtäviin kyseistä valtionavustusta koskevat asiat lainsäädännön nojalla kuuluvat. Sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun lain (284/2023) 5 §:ssä säädetään valtionapuviranomaisesta STEA-avustusten osalta. Valtionapuviranomaisia ovat sosiaali- ja terveysministeriö ja Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA). STEA on ministeriön yhteydessä toimiva erillisviranomainen.

STEA-avustusten osalta valtionavustuslaissa (688/2001) määritellyt valtionapuviranomaisen tehtävät on jaettu ministeriön ja STEAn välillä. Sosiaali- ja terveysministeriö päättää avustusten myöntämisestä ja takaisinperinnästä. STEA voi avustuksen saajan hakemuksesta erityisestä syystä tehdä avustuspäätökseen vähäisiä ja teknisluonteisia muutoksia, pidentää avustuksen käyttöaika sekä siirtää avustuksen toiselle yleishyödylliselle oikeuskelpoiselle yhdistykselle tai säätiölle. Lisäksi STEA päättää maksatuksen keskeytyksestä.

Valtionavustuksen palauttamisesta ja takaisinperinnästä säädetään valtionavustuslain (688/2001) 5 luvussa. Valtionavustuksen palauttamisesta säädetään valtionavustuslain 20 §:ssä (688/2001, muut. 1113/2018). Valtionavustuksen saajan tulee viipymättä palauttaa virheellisesti, liikaa tai ilmeisen perusteettomasti saamansa valtionavustus tai sen osa. Valtionavustuksen saajan tulee palauttaa valtionavustus tai sen osa, jos sitä ei voida käyttää valtionavustuspäätöksessä edellytetyllä tavalla.

Velvollisuudesta avustuksen takaisinperintään säädetään valtionavustuslain (688/2001) 21 §:ssä. Valtionapuviranomaisen on päätöksellään määrättävä valtionavustuksen maksaminen lopetettavaksi sekä jo maksettu valtionavustus takaisin perittäväksi, jos valtionavustuksen saaja on: 1) jättänyt palauttamatta sellaisen valtionavustuksen tai sen osan, joka 20 §:n mukaan on palautettava; 2) käyttänyt valtionavustuksen olennaisesti muuhun tarkoitukseen kuin se on myönnetty; 3) antanut valtionapuviranomaiselle väärän tai harhaanjohtavan tiedon seikasta, joka on ollut omiaan olennaisesti vaikuttamaan valtionavustuksen saantiin, määrään tai ehtoihin, taikka salannut sellaisen seikan; taikka 4) muutoin 1–3 kohtaan verrattavalla tavalla olennaisesti rikkonut valtionavustuksen käyttämistä koskevia säännöksiä tai valtionavustuspäätökseen otettuja ehtoja.

Valtionavustuksen harkinnanvaraisesta takaisinperinnästä säädetään valtionavustuslain (688/2001) 22 §:ssä. Valtionapuviranomainen voi päätöksellään määrätä valtionavustuksen maksamisen lopetettavaksi sekä jo maksetun valtionavustuksen tai sen osan takaisin perittäväksi, jos: 1) valtionavustuksen saaja on menetellyt 12 §:n 4 momentin taikka 13 tai 14 §:n vastaisesti; 2) valtionavustuksen saaja on kieltäytynyt antamasta 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua aineistoa tai avustamasta mainitussa momentissa tarkoitettulla tavalla tarkastuksessa; 3) valtionavustuksen saaja on lopettanut valtionavustuksen kohteena olleen

toiminnan, supistanut sitä olennaisesti tai luovuttanut sen toiselle; 4) valtionavustuksen saaja on 13 §:n vastaisesti luovuttanut toiselle omistus- tai hallintaoikeuden omaisuuteen, joka on hankittu valtionavustuksella; 5) valtionavustuksen saaja on 13 §:n vastaisesti pysyvästi muuttanut valtionavustuksen kohteena olleen omaisuuden käyttötarkoitusta; 6) valtionavustuksen saaja on joutunut ulosottotoimenpiteen kohteeksi, selvitystilaan, konkurssiin taikka yrityksen saneerauksesta annetussa laissa (47/1993) tarkoitetun saneerausmenettelyn tai yksityishenkilön velkajärjestelyistä annetussa laissa (57/1993) tarkoitetun velkajärjestelyn kohteeksi, jollei valtionavustuksen käyttötarkoituksesta muuta johdu; taikka 7) valtionavustuksen saaja menettelee tosiasiallisesti tässä momentissa säädettyihin seikkoihin rinnastettavalla tavalla antamalla valtionavustuksen myöntämiseen, maksamiseen tai käyttämiseen liittyvälle seikalle muun kuin asian todellista luonnetta tai tarkoitusta vastaavan oikeudellisen muodon.

Valtionavustuslain (688/2001) 23 §:ssä säädetään palautettavasta ja takaisin perittävästä määrästä investointiavustuksissa. Edellä 20–22 §:n mukaan palautettava tai takaisin perittävä investointiavustuksen määrä on sen suuruinen osa investointiavustuksen kohteena olevan omaisuuden käyvästä arvosta, joka vastaa avustuksen osuutta avustuksen kohteena olevan omaisuuden alkuperäisistä hankintamenoista investointihankkeen toteuttamisen jälkeen.

Valtionavustuslain (688/2001) 26 §:ssä säädetään takaisinperinnän kohtuullistamisesta. Valtionapuviranomainen voi 20–22 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa päättää, että osa palautettavasta tai takaisin perittävästä määrästä, sille laskettavasta korosta tai viivästyskorosta jätetään perimättä, jos täysimääräinen palauttaminen tai takaisinperintä on kohtuuton valtionavustuksen saajan taloudelliseen asemaan ja olosuhteisiin tai valtionavustuksella hankitun omaisuuden laatuun nähden taikka palauttamisen tai takaisinperinnän perusteena olevaan menettelyyn tai olosuhteiden muutokseen nähden. Erityisen painavasta syystä valtionapuviranomainen voi päättää, että palautettava tai takaisin perittävä määrä, sille laskettava korko tai viivästyskorko jätetään kokonaan perimättä.

Tyypillisesti STEA-avustuksiin liittyvät takaisinperintätilanteet ovat liittyneet investointiavustuksiin, joiden käyttöajat ovat tyypillisesti pitkiä, jopa 10–20 vuotta. Investointiavustuksia myönnetään erityisryhmien tukiasuntojen hankintaan olemassa olevasta asuntokannasta, tietotekniikka- ja käyttöomaisuushankintoihin sekä avustuksen saajan toimitilojen peruskorjaamiseen tai hankintaan.

Avustuksen käyttöaikana voi kuitenkin tapahtua avustuksen käyttöön liittyviä oleellisia muutoksia, minkä seurauksena voi olla esimerkiksi avustetun omaisuuden myynti. Avustuksen saajan tarve investointiavustuksella rahoitettuihin toimitiloihin voi muuttua esimerkiksi sen vuoksi, että se fuusioituu toisen samalla alalla toimivan yhdistyksen kanssa, jolloin voi tulla tarve myydä tarpeeton tai vajaakäytöllä oleva toimitila. Investointiavustuksella rahoitettujen tukiasuntojen osalta taas on toisinaan tyypillistä, että avustusvaroin hankittu tukiasunto jää vuokralaisen vaihtuessa tyhjäksi pidemmäksi aikaa, eikä uutta vuokralaista lukuisista yrityksistä huolimatta enää löydy. Tällöin pitkään tyhjänä ollut tukiasunto saatetaan myydä, jotta siitä ei enää aiheutuisi kustannuksia avustuksen saajalle.

Useimmiten yhdistys tai säätiö tekee näissä tilanteissa hakemuksen avustuksen takaisinperinnän kohtuullistamisesta tai siitä luopumisesta sosiaali- ja terveysministeriölle. Ministeriö pyytää hakemuksesta vakiintuneen käytännön mukaisesti STEAn lausunnon, mikä on lähtökohta avustuksen takaisinperintää koskevalle päätökselle.

Lisäksi takaisinperintä voi olla viranomaisaloitteinen, jolloin se usein liittyy avustusten käytön valvontaan. STEA käy läpi avustusten käyttöön liittyvät vuosiselvitysraportit vuosittain läpi ja

voi tarvittaessa pyytää osan avustuksesta palautettavaksi. Palautettavan avustuksen osalta STEA voi tehdä sosiaali- ja terveysministeriölle edelleen takaisinperintäesityksen, mikäli avustuksen saaja ei palauta avustusta palautuspyynnön jälkeen.

Osana avustusten käytön valvontaa Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) tekee myös tarkastuksia. Tarkastushavaintoihin liittyen STEA voi tehdä takaisinperintäesityksen sosiaali- ja terveysministeriölle. Tarkastuksiin pohjautuvat takaisinperinnät eroavat luonteeltaan investointiavustuksiin liittyvistä takaisinperinnöistä.

Avustuksen takaisinperintä voi liittyä myös avustuksen saajan konkurssiin ja siihen liittyvään saatavan valvontaan. Nämä tilanteet ovat käytännössä harvinaisia.

Investointiavustuksia valtiontalousarvion momentilta 33.90.50 on myönnetty yhteensä noin 7,5 milj. euroa vuonna 2024. Investointeihin myönnetyt valtionavustukset ovat jo pitkään euromääräisesti pienentyneet. Esimerkiksi vuonna 2014 investointiavustuksia Raha-automaattiyhdistyksen rahapelitoiminnan tuotosta myönnettiin yhteensä 28,2 milj. euroa. Aiemmin investointiavustuksia myönnettiin vielä huomattavasti enemmän, kun avustuksilla rahoitettiin myös uudisrakentamista.

1.2 Valmistelu

Lakiehdotus on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä ministeriön yhteydessä toimivan Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) kanssa.

2 Nykytila ja sen arviointi

STEA-avustuksiin liittyvä takaisinperintä pohjautuu lähtökohtaisesti joko sosiaali- ja terveysministeriön STEAlta pyytämään lausuntoon, mikä sisältää päätösesityksen, tai STEAn ministeriölle tekemään esitykseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö teki STEA-avustuksissa yhteensä 23 takaisinperintäpäätöstä vuonna 2023. Osassa päätöksistä avustuksen takaisinperintä liittyy useampaan samalle avustuksen saajalle myönnettyyn avustuskohteeseen tai -vuoteen, kuten niissä tilanteissa, joissa avustuksen saajalle on myönnetty avustus sekä toimitilahankintaan että sen peruskorjaamiseen. Takaisinperintä voi kohdistua samalla päätöksellä myös eri avustusvuosiin ja eri avustuskohteisiin. Yhteensä STEA-avustuksia perittiin takaisin noin 1,3 miljoonaa euroa vuonna 2023.

Takaisinperittävien avustusten määrä vaihtelee tyypillisesti muutamista kymmenistä tuhansista euroista satoihin tuhansiin euroihin. Keskimääräinen yhdellä päätöksellä tehty takaisinperintä oli euromääräisesti noin 60 000 euroa vuonna 2023.

Takaisinperintäpäätöksistä on mahdollista vaatia oikaisua, mistä ministeriö pyytää STEAn lausunnon ennen päätöksentekoa. Oikaisuvaatimukseen annettavasta päätöksestä on mahdollista tehdä jatkovalitus hallinto-oikeuteen, minkä päätöksestä voi edelleen hakea valituslupaa korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

STEA vastaa sosiaali- ja terveysministeriön tekemien takaisinperintäpäätösten täytäntöönpanosta, kuten maksuaikataulun sopimisesta ja saatavan laskuttamisesta yhteistyössä Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen kanssa. Takaisinperittävä avustus on usein sovittu maksettavaksi takaisin useammassa erässä.

Lainvoimainen takaisinperintäpäätös on sellaisenaan ulosottokelpoinen. Tarvittaessa STEA hakee saatavan ulosottoon, mikäli avustuksen saaja ei maksa takaisinperittävää avustusta muuten.

Kahden eri valtionapuviranomaisen välistä toimivallanjakoa on pidetty yleisesti ottaen toimivana, vaikkakin hallinnollisesti se on koettu takaisinperintäasioiden osalta raskaaksi. Nykyinen menettely, missä kaksi valtionapuviranomaista osallistuvat takaisinperintäasioiden käsittelyyn, on koettu epätarkoituksenmukaiseksi malliksi.

Takaisinperintöjen osalta ministeriö pyytää tällä hetkellä STEAlta lausuntoa oman päätöksentekonsa lähtökohdaksi ja saadakseen tarvittavat tiedot asiaan liittyen. Lakiehdotuksen mukainen toimivallanjako, missä takaisinperintäasiat siirrettäisiin STEAn tehtäväksi, yksinkertaistaisi STEA-avustuksiin liittyviä hallinnollisia menettelyjä.

3 Tavoitteet

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa ("Vahva ja välittävä Suomi", Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58, julkaistu 20.6.2023) on linjattu yleisesti, että hallituksen tavoitteena on liian sääntelyn purkaminen ja hallinnollisen taakan keventäminen.

Takaisinperintäasioihin liittyvä toimivallan siirto yksinkertaistaisi takaisinperintäasioihin liittyviä hallinnollisia menettelyjä. Sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annettua lakia (284/2023) koskeva hallituksen esitys (HE 269/2022) valmisteltiin hallituskauden loppupuolella kiireellisellä aikataululla, ja hallituksen esityksen lähtökohta oli tuolloin voimassa olleen sääntelyn säilyttäminen, kun arpajaislain (1047/2001) tuotonjakoon liittyvä sääntely oli tarkoitus kumota Veikkaus Oy:n rahoitusmalliuudistuksen vuoksi 1.1.2024 alkaen.

Esityksen tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti keventää hallinnollista taakkaa, mikä liittyy nykymuotoiseen STEA-avustusten takaisinperintään. Muutos selkeyttää, yksinkertaistaa ja nopeuttaa STEA-avustuksiin liittyviä hallinnollisia menettelyjä. Tavoitteena on myös selkeyttää valtionapuviranomaisten työnjakoa sosiaali- ja terveysministeriön ja Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) kesken.

Avustusten myöntämiseen liittyvä toimivalta on arvioitu tarkoituksenmukaiseksi säilyttää sosiaali- ja terveysministeriön tehtävänä. Päätöksen valtionavustusten myöntämisestä tekee ministeri.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Lakiehdotuksessa esitetään, että STEA-avustusten takaisinperintäasioiden toimivalta siirretään sosiaali- ja terveysministeriöltä Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskukselle (STEA).

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Ehdotuksen vaikutukset ovat luonteeltaan hallinnollisia ja verrattain vähäisiä.

Lakiehdotuksen tarkoituksena on tehostaa avustuksiin liittyviä menettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa, mikä liittyy nykyiseen STEA-avustusten takaisinperintäprosessiin. Nykyisen takaisinperintäasioihin liittyvän menettelyn on arvioitu pidentävän

takaisinperintäasioiden käsittelyä verrattuna malliin, jossa valtionavustusten takaisinperintäasioista vastaisi Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA).

Ehdotettu muutos, missä STEA käsittelee ja ratkaisee takaisinperintäasiat, todennäköisesti nopeuttaa käsittelyä. Nopeampi takaisinperintäasioiden käsittely on avustuksia saaneiden järjestöjen edun mukaista.

Hallintolain (434/2003) 34 §:ssä on säädetty asianosaisen kuulemisesta. Asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun.

Asian saa ratkaista asianosaista kuulematta, jos: 1) vaatimus jätetään tutkimatta tai hylätään heti perusteettomana; 2) asia koskee palvelussuhteeseen tai vapaaehtoiseen koulutukseen ottamista; 3) asia koskee hakijan ominaisuuksien arviointiin perustuvan edun myöntämistä; 4) kuuleminen saattaa vaarantaa päätöksen tarkoituksen toteutumisen tai kuulemisesta aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaa huomattavaa haittaa ihmisten terveydelle, yleiselle turvallisuudelle taikka ympäristölle; tai 5) hyväksytään vaatimus, joka ei koske toista asianosaista tai kuuleminen on muusta syystä ilmeisen tarpeetonta.

Ehdotettu muutos yksinkertaistaa avustusmenettelyjä myös asianosaisen kuulemisen osalta. Joissakin takaisinperintätilanteissa on esitetty väite siitä, että sosiaali- ja terveysministeriön olisi kuultava avustuksen saajaa hallintolain (434/2003) 34 §:n nojalla myös Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) lausunnon osalta. Ehdotetun muutoksen myötä tämä epäselvyys poistuisi.

Ehdotettu muutos on hallinnollisesti tarkoituksenmukainen, sillä se nopeuttaa takaisinperintäprosessia ja tekee siitä hakijoille yksinkertaisemman. Tällä hetkellä sosiaali- ja terveysministeriö ratkaisee vireille tulevat avustuksen takaisinperintäasiat pääsääntöisesti Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) lausunnon mukaisesti, tai vain vähäisin muutoksin.

Lisäksi ehdotettu muutos mahdollistaa valtionapuviranomaisen takaisinperintäasioiden käsittelyn integroimisen nykyistä paremmin osaksi STEA-avustusten käytön valvontaa. Ministeriö ei tällä hetkellä takaisinperintäasioita lukuun ottamatta osallistu STEA-avustusten valvontaan. STEA valvoo avustusten käyttöä, joten sillä on kattavat tiedot muun muassa avustuksen saajista, avustuksen käytöstä sekä avustushakemuksista. Lisäksi STEA tekee viranomaisomaisyhteistyötä muun muassa avustusten käytön valvonnan osalta myös poikkihallinnollisesti.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

Tällä hetkellä sosiaali- ja terveysministeriö vastaa STEA-avustusten myöntämisestä ja takaisinperinnästä. Nykymuotoinen takaisinperintäasioihin liittyvä menettely on koettu hallinnollisesti tarpeettoman moniportaiseksi malliksi.

Ehdotuksen tavoitteena on, että takaisinperintäasiat voitaisiin käsitellä yhden valtionapuviranomaisen toimesta. Vaihtoehtoisena mallina kyseeseen voisi tulla myös malli, missä ministeriö valmistelisi takaisinperintäasiat alusta loppuun, eli jatkossa STEAlta ei enää pyydetä lausuntoa takaisinperintäasioissa. Tämä malli tarkoittaisi käytännössä sitä, että ministeriön henkilöresurssia olisi tarpeen jonkin verran lisätä tarvittavan asiantuntemuksen turvaamiseksi. Toisaalta taas tässä mallissa STEAn työmäärä jonkin verran vastaavasti nykyiseen verrattuna vähenisi.

Malli, missä ministeriö valmistelisi takaisinperintäasiat kokonaan, olisi siinä mielessä epätarkoituksenmukainen, että tällöin avustusten takaisinperintä eriytyisi nykytilannetta enemmän avustusten käytön valvonnasta. Todennäköisesti ministeriö joutuisi pyytämään STEAlta joka tapauksessa ainakin joitakin tietoja valtionavustuksiin liittyen sekä välittämään tietoja eteenpäin, minkä seurauksena säästyvä työmäärä voisi olla melko vähäinen. Pikemminkin, kokonaisuudessaan avustusmenettelyihin tarvittava henkilöstöresurssin tarve yhteenlaskettuna saattaisi kasvaa nykyisestä.

Vaihtoehtoisesti valtionavustusten takaisinperintäasioiden käsittely voitaisiin siirtää myös muualle kuin STEAan, mikäli valtionavustuksiin liittyviä toimintoja keskitettäisiin laajemmin. Tämä malli voisi tulla kyseeseen erityisesti siinä tapauksessa, jos valtionavustuksiin liittyen päätettäisiin tehdä isompi organisatorinen uudistus, esimerkiksi keskittää koko hallinnonalan avustuksen käytön valvonta (ml. takaisinperinnät) yhden valtionapuviranomaisen vastuulle.

Arvioiduista malleista STEA-avustusten takaisinperintöjen organisoiminen osaksi STEAn viranomaistehtäviä on arvioitu tarkoituksenmukaisimmaksi malliksi. Tässä mallissa takaisinperintäasioiden käsittely olisi nykyistä paremmin osa avustusten käytön valvontaa.

6 Lausuntopalaute

HE-luonnos oli lausuntokierroksella 25.3. – 13.5.2024. Lausuntoja vastaanotettiin yhteensä 8 kappaletta.

Seuraavat tahot toimittivat sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle lausuntonsa:

- 1) Hyvinvointiala HALI ry;
- 2) Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry;
- 3) KOSTI ry;
- 4) Lapin sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry;
- 5) SOS-Lapsikylä ry;
- 6) SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry;
- 7) Syöpäjärjestöt; ja
- 8) Valtiontalouden tarkastusvirasto.

Lisäksi oikeusministeriö ja valtiovarainministeriö ilmoittivat, etteivät niillä ole lausuttavaa.

Lausujat pitivät ehdotusluonnosta kannatettavana.

Hyvinvointiala HALI ry toteaa lausunnossaan, että se tukee esitysluonnosta. Järjestö arvioi, että ehdotettu muutos selkeyttää ja todennäköisesti myös nopeuttaa takaisinperintäprosessia. Järjestö kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että on tärkeää huolehtia järjestöjen oikeusturvan ja valitusoikeuksien toteutumisesta tarkastustoiminnan ja takaisinperinnän ollessa saman organisaation vastuulla.

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry toteaa lausunnossaan, että ehdotettu muutos on hallinnollisesti tarkoituksenmukainen, koska se selkeyttää ja siten otaksuttavasti myös nopeuttaa takaisinperintäprosessia. Yhdistys kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, ettei muutos kuitenkaan pääsääntöisesti vähennä hallinnollista taakkaa avustuksen saajilta. Lisäksi yhdistys toteaa lausunnossaan, että hallitusohjelma tavoittelee hallinnollisen taakan keventämistä paitsi hallinnosta myös ennen kaikkea hallinnon suhteessa muihin yhteiskunnallisiin toimijoihin, joten avustuksiin liittyvän järjestöjen hallinnollisen taakan keventämiseksi tulisi ryhtyä viipymättä toimenpiteisiin.

Valtiontalouden tarkastusvirasto toteaa lausunnossaan, että pääsääntöisesti yksittäisen valtionavustuksen ja tietyn valtionavustuslajin hallinnointi toteutuu parhaimmin ja tehokkaimmin, jos kaikista valtionapuviranomaisen tehtävistä siinä vastaa sama viranomainen. Virasto huomauttaa, että tämä perusratkaisu ei ole muuttumassa kokonaan nyt käsiteltävänä olevan luonnoksen johdosta, koska siinä ainoastaan muutettaisiin ministeriön ja STEA:n välistä työnjakoa yhden tehtävän osalta. Virasto toteaa lausunnossaan, että ehdotettua takaisinperintätehtävän siirtoa voidaan pitää johdonmukaisena siihen nähden, että STEA:lla on ollut keskeinen rooli useimmissa takaisinperintäasioissa jo nykyisen voimassa olevan lainsäädännön ja käytännön perusteella. Virasto arvioi, että STEA:n takaisinperintäasioissa jo olemassa olevan vahvan roolin vuoksi varsinaisen takaisinperintävastuun siirtämisellä voi olla myös toimintaa tehostava vaikutus, sillä valtionavustuksen käytön valvonnan ja mahdollista takaisinperintää koskevan valtionapuviranomaistehtävän välillä olisi luonnoksessa esitetyssä mallissa entistä tiiviimpi yhteys.

7 Säännöskohtaiset perustelut

5 §. Valtionapuviranomainen. Lakiehdotuksen 5 §:n 1 mom. nojalla valtionapuviranomaisia ovat sosiaali- ja terveysministeriö ja Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus. Tämä vastaa nykyistä sääntelyä.

Valtionavustuslaissa (688/2001) määritelty valtionapuviranomaisen toimivalta ja tehtävät on jaettu sosiaali- ja terveysministeriön sekä Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen kesken jäljempänä 2-4 momenteissa säädetysti.

Lakiehdotuksen 5 §:n 2 mom. nojalla valtionavustusten myöntämisestä päättää sosiaali- ja terveysministeriö. Valtionavustusten myöntäminen pohjautuu Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen ministeriölle tekemään ehdotukseen. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus laatii pääsääntöisesti kerran vuodessa avustusehdotuksen ministeriön päätöksenteon pohjaksi.

Lakiehdotuksen 5 §:n 3 mom. nojalla Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus voi avustuksen saajan hakemuksesta erityisestä syystä tehdä avustuspäätökseen vähäisiä ja teknisluonteisia muutoksia, pidentää avustuksen käyttöaikaa sekä siirtää avustuksen toiselle yleishyödylliselle oikeuskelpoiselle yhdistykselle tai säätiölle. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus voi päättää maksatuksen keskeytyksestä sekä avustuksen takaisinperinnästä. Avustusten takaisinperintä on Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen uusi viranomaistehtävä.

Lakiehdotuksen 5 §:n 4 mom. nojalla sekä sosiaali- ja terveysministeriöllä että Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksella on oikeus saada valtionapuviranomaisen tehtävän toteuttamisen kannalta tarpeelliset ja riittävät tiedot. Tämä ehdotettu säännös vastaa nykyistä sääntelyä.

Jatkossa sosiaali- ja terveysministeriö vastaa avustusten myöntämisestä, muilta osin valtionapuviranomaisen tehtävistä vastaa Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus. Sosiaali- ja terveysministeriöllä on oikeus saada tarvittaessa ne tiedot, joita tarvitaan avustusten myöntämiseen liittyvää päätösharkintaa varten. Ensisijaisesti ministeriö saa tarvittavat ja riittävät tiedot Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskukselta, mutta voi tarvittaessa pyytää lisätietoja myös suoraan avustuksen hakijalta.

Lakiehdotuksen 5 §:n 5 mom. nojalla Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus vastaa avustusten myöntämistä koskevien päätösten toimeenpanosta. Avustusten myöntämiseen liittyvä täytäntöönpano sisältää esimerkiksi päätöskirjeen lähettämisen hakijoille avustusten hallinnointijärjestelmän kautta.

Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan tässä lakiehdotuksessa esitetty toimivallan siirto. Voimassa olevan lain nojalla Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus on vastannut myös avustuksen takaisinperintää koskevien päätösten toimeenpanosta, mutta jatkossa valtionapuviranomaisena vastaa luonnollisesti myös siitä ilman nimenomaista säätämistä.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Valtionavustuslain (688/2001) 8 §:n ja sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun lain (284/2023) nojalla on annettu valtioneuvoston asetus sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta (1059/2023). Asetus on tullut voimaan 1.1.2024.

Asetustasoisesti ei ole säädetty valtionapuviranomaisesta eikä valtionavustuksen takaisinperinnästä, joten tällä lakiehdotuksella ei ole vaikutuksia lakia alemman asteiseen sääntelyyn.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulee voimaan 1.1.2025.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun lain (284/2023) 5 § seuraavasti:

5 §

Valtionapuviranomainen

Valtionapuviranomaisia ovat sosiaali- ja terveysministeriö ja Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus.

Valtionavustusten myöntämisestä päättää sosiaali- ja terveysministeriö.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus voi avustuksen saajan hakemuksesta erityisestä syystä tehdä avustuspäätökseen vähäisiä ja teknisluonteisia muutoksia, pidentää avustuksen käyttöaikaa sekä siirtää avustuksen toiselle yleishyödylliselle oikeuskelpoiselle yhdistykselle tai säätiölle. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus voi päättää maksatuksen keskeytyksestä sekä avustuksen takaisinperinnästä.

Sekä sosiaali- ja terveysministeriöllä että Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksella on oikeus saada valtionapuviranomaisen tehtävän toteuttamisen kannalta tarpeelliset ja riittävät tiedot.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus vastaa avustusten myöntämistä koskevien päätösten toimeenpanosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 13.6.2024

Pääministeri

Petteri Orpo

Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso

Laki

sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun lain (284/2023) 5 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

5 §

Valtionapuviranomainen

Valtionapuviranomainen

Valtionapuviranomaisia ovat sosiaali- ja terveysministeriö ja Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus.

Valtionavustusten myöntämisestä *sekä avustusten takaisinperinnästä* päättää sosiaali- ja terveysministeriö.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus voi avustuksen saajan hakemuksesta erityisestä syystä tehdä avustuspäätökseen vähäisiä ja teknisluonteisia muutoksia, pidentää avustuksen käyttöaikaa sekä siirtää avustuksen toiselle yleishyödylliselle oikeuskelpoiselle yhdistykselle tai säätiölle. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus voi päättää maksatuksen keskeytyksestä.

Sekä sosiaali- ja terveysministeriöllä että Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksella on oikeus saada valtionapuviranomaisen tehtävän toteuttamisen kannalta tarpeelliset ja riittävät tiedot.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus vastaa avustusten myöntämistä ja *takaisinperintää* koskevien päätösten toimeenpanosta.

Valtionapuviranomaisia ovat sosiaali- ja terveysministeriö ja Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus.

Valtionavustusten myöntämisestä päättää sosiaali- ja terveysministeriö.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus voi avustuksen saajan hakemuksesta erityisestä syystä tehdä avustuspäätökseen vähäisiä ja teknisluonteisia muutoksia, pidentää avustuksen käyttöaikaa sekä siirtää avustuksen toiselle yleishyödylliselle oikeuskelpoiselle yhdistykselle tai säätiölle. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus voi päättää maksatuksen keskeytyksestä *sekä avustuksen takaisinperinnästä*.

Sekä sosiaali- ja terveysministeriöllä että Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksella on oikeus saada valtionapuviranomaisen tehtävän toteuttamisen kannalta tarpeelliset ja riittävät tiedot.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus vastaa avustusten myöntämistä koskevien päätösten toimeenpanosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

